

Ontmoeting met de burgerlijke en politieke autoriteiten en met de leden van het corps diplomatique

Toespraak van paus Benedictus XVI

Presidentieel Paleis te Praag

zaterdag, 26 september 2009

*Excellenties,
Dames en heren,*

Dankbaar ben ik voor de gelegenheid om, in zo een bijzondere omgeving, zowel de politieke en burgerlijke autoriteiten van de Tsjechische Republiek te ontmoeten, alsook de leden van de diplomatieke gemeenschap. Ik dank president Klaus hartelijk voor zijn vriendelijke woorden namens u. Ik betuig mijn waardering tegenover het Tsjechisch Filharmonisch Orkest voor de muziekuitvoering waar onze bijeenkomst mee werd geopend, en die een duidelijke uitdrukking waren van de wortels van de Tsjechische cultuur en van de voortreffelijke bijdrage die deze natie heeft geleverd aan de Europese cultuur.

Mijn pastoraal bezoek aan de Tsjechische Republiek valt samen met de twintigste verjaardag van de val van de totalitaire regimes in Centraal en Oost Europa, en met de 'fluwelen revolutie' die de democratie in dit land herstelde. De euforie die volgde, werd uitgedrukt in woorden van vrijheid. Twee decennia na de grondige politieke veranderingen die over dit continent raasden, gaat het proces van genezing en herstel nog steeds door, maar nu binnen de ruimere samenhang van Europese eenwording en in een wereld met een steeds globaler karakter. Het streven van burgers

en de vooruitzichten van regeringen vragen om nieuwe vormen van burgerlijk leven en van solidariteit tussen naties en volkeren. Zonder deze nieuwe vormen zal de lang verwachte toekomst van rechtvaardigheid, vrede en welvaart een droom blijven. Dergelijke verlangens blijven zich ontwikkelen. Vandaag de dag komt, voornamelijk bij jongeren, de grote vraag weer naar voren over wat de aard is van de verworven vrijheid. Waar wordt vrijheid voor gebruikt? Wat zijn de echte waarmerken ervan?

Iedere generatie heeft als taak zich opnieuw te engageren in de inspannende zoektocht naar de juiste manier om menselijke zaken te ordenen, en om het juiste gebruik van menselijke vrijheid proberen te vatten (vgl. *Spe salvi*, 25). En terwijl de plicht om de “structuren van vrijheid” te versterken essentieel is, is het nooit genoeg: het menselijk streven gaat boven zichzelf uit, verder dan waar welke politieke of economische expert ook voor kan zorgen, richting een stralende hoop (vgl. *ibidem*, 35) die zijn oorsprong heeft voorbij onszelf en toch in onszelf wordt ontmoet als waarheid en schoonheid en goedheid. Vrijheid zoekt een doel: het vereist overtuiging. Ware vrijheid veronderstelt een zoektocht naar de waarheid – naar het ware goede – en zodoende vindt zij haar bevrediging juist in het kennen en het doen van wat juist en goed is. Met andere woorden, waarheid is de leidende standaard voor vrijheid, en goedheid is de perfectie van vrijheid. Aristoteles definieerde het goede als “datgene waar alles naar streeft”, en verder suggereerde hij dat “hoewel het de moeite waard is het doel te bereiken voor slechts een enkele persoon, het mooier is en meer goddelijk om het te bereiken voor een natie en voor stadstaten” (*Nicomachean Ethics*, 1; vgl. *Caritas in veritate*, 2). De hoge verantwoordelijkheid om ontvankelijkheid voor waarheid en goedheid op te wekken komt, ongetwijfeld, neer op alle leiders – geestelijke, politieke en culturele, eenieder op zijn of haar eigen manier. We moeten de handen ineenslaan in de strijd voor vrijheid en in de zoektocht naar waarheid, anders gaan ze in ellende ten onder (vgl. *Fides et ratio*, 90).

Bij christenen heeft waarheid een naam: God. En goedheid heeft een gezicht: Jezus Christus. Sinds de tijd van de heiligen Cyrillus en Methodius en de vroege missionarissen, heeft het geloof van christenen

wel degelijk een beslissende rol gespeeld bij het vormen van de geestelijke en culturele erfenis van dit land. Het moet zo ook zijn in het heden en naar de toekomst toe. Het rijke erfgoed van geestelijke en culturele waarden, waarvan het ene zich uit in het andere, heeft niet slechts vorm gegeven aan de identiteit van dit land, maar heeft het ook voorzien van een inzicht dat nodig is om in het hart van Europa een rol te spelen van samenhang. Eeuwenlang is dit gebied een ontmoetingsplaats geweest van allerlei volkeren, tradities en culturen. Zoals we allemaal weten, heeft het ook pijnlijke tijden gekend en draagt het de littekens van tragische gebeurtenissen die zijn voortgekomen uit misverstanden, oorlog en vervolging. Maar het is ook waar dat haar christelijke wortels een merkwaardige geest van vergeving hebben gekoesterd, van verzoening en samenwerking, die de bevolking van deze landen in staat heeft gesteld vrijheid te vinden en een nieuw begin in te leiden, een nieuwe synthese, en hernieuwde hoop. Is dit niet de geest die het huidige Europa juist nodig heeft?

Europa is meer dan een continent. Het is een thuis! En vrijheid vindt haar diepste betekenis in een geestelijk thuis. Ik heb alle respect voor het onderscheid tussen het gebied van de politiek en dat van godsdienst. Dat onderscheid beschermt inderdaad de vrijheid van burgers om uiting te geven aan hun religieus geloof en dienovereenkomstig te leven. Toch wil ik nadruk leggen op de onvervangbare waarde van het christendom bij het vormen van het geweten van iedere generatie en bij de bevordering van een fundamentele ethische overeenstemming waar iedereen die dit continent “thuis” noemt, baat bij vindt. In deze geest bevestig ik de stem van de mensen die vandaag de dag in dit land en continent op een eerbiedige, maar toch besliste manier proberen hun

geloof toe te passen in het openbare leven. Hun verwachting hierbij is dat het verlangen om te leven volgens de waarheid die iedere man en vrouw vrij maakt, de sociale normen en gedragslijnen zal bezielen (vgl. *Caritas in veritate*, 9).

Trouw aan de mensen die u dient en vertegenwoordigt, vraagt trouw aan de waarheid, en die alleen staat garant voor vrijheid en een integrale menselijke ontwikkeling (vgl. *ibidem*, 9). Moed om de waarheid onder woorden te brengen is in feite een dienst aan alle leden van de maatschappij door de weg van menselijke vooruitgang te verlichten, haar ethische en morele fundering duidelijk te maken, en door de verzekering te geven dat openbaar beleid gebruik maakt van menselijke wijsheid. Ontvankelijkheid voor universele waarheid behoort nooit overschaduw te worden door particuliere belangen, hoe belangrijk die ook mogen zijn, want die zouden alleen maar leiden tot nieuwe voorbeelden van maatschappelijke versplintering of discriminatie die belangenorganisaties of pressiegroepen juist beweren te overkomen. In plaats van een bedreiging te vormen bij het verdragen van verschillen of van culturele meervoudigheid, maakt het streven naar waarheid eensgezindheid juist mogelijk; het houdt de publieke discussie logisch, eerlijk en verantwoordelijk, en is een waarborg voor de eenheid die vage noties over integratie gewoon niet klaar kunnen krijgen. In het licht van de traditie van liefde die de Kerk heeft op tijdelijk, intellectueel en geestelijk gebied, vertrouw ik er op dat leden van de katholieke gemeenschap – samen met leden van andere kerken, kerkelijke gemeenschappen en godsdiensten – door zullen gaan te streven naar ontwikkelingsdoelen die een meer menslievende en veredelende waarde hebben, zowel binnen deze natie als er buiten.

Beste vrienden, onze aanwezigheid in deze grootse hoofdstad, die zo dikwijls vermeld wordt als het hart van Europa, moedigt ons aan te vragen waar dat 'hart' uit bestaat. Hoewel er op zo een vraag geen eenvoudig antwoord is te geven, is er toch een aanwijzing te vinden in de bouwkundige juwelen die deze stad sieren. De verrassende schoonheid van haar kerken, kasteel, pleinen en bruggen moet onze geest wel naar God toe trekken. Hun schoonheid drukt geloof uit; het zijn openbaringen van God en die doen ons terecht de heerlijke wonderen overpeinzen waar wij, schepselen, naar kunnen streven wanneer we aan de esthetische en dichterlijke kanten van ons eigen innerlijk uiting geven. Hoe tragisch zou het zijn als iemand naar zulke voorbeelden van schoonheid zou kijken en toch voorbij zou gaan aan het overtreffende mysterie waar ze naar verwijzen. De creatieve ontmoeting van de klassieke traditie en het Evangelie bracht een beeld voort van mens en gemeenschap dat aandachtig gericht is op Gods aanwezigheid onder ons. Bij de vorming van het culturele erfgoed van dit continent insisterde het dat rede niet ophoudt bij wat het oog waarneemt, maar juist wordt getrokken naar wat verder weg ligt, naar datgene waar we sterk naar smachten: de Geest, zo mogen we zeggen, van de Schepping.

De huidige tweesprong van beschaving is zo dikwijls gemarkeerd door een verstorende scheuring van de eenheid van goedheid, waarheid en schoonheid en de daaruit voortkomende moeilijkheid een weg te vinden om gemeenschappelijke waarden aan te nemen. Daarom moet iedere inspanning voor menselijke vooruitgang inspiratie opdoen vanuit dat levende erfgoed. Trouw aan haar christelijke wortels, heeft Europa een bijzondere roeping tot verdediging van dit overtreffende inzicht in haar initiatieven

om in dienst te staan van het gemeenschappelijke goed van personen, gemeenschappen en volken. Van bijzonder belang is de dringende taak om met een vorming die hun, van God afkomstige, bekwaamheid respecteert en koestert, jonge Europeanen aan te moedigen juist die grenzen te overschrijden die soms vermoed worden hen te zullen strikken. In sport, in de scheppende kunsten en in academische studies zijn jonge mensen blij de kans te krijgen uit te blinken. Is het niet eveneens waar dat, wanneer hoge idealen hun worden voorgezet, zij ook zullen streven naar morele deugd en een leven van goedheid en medelijden? Met alle kracht bemoedig ik ouders en leiders van de gemeenschap die van de autoriteiten verwachten dat ze de waarden bevorderen die een eenheid vormen van de intellectuele, menselijke en geestelijke dimensies van een gezonde opvoeding die de verlangens van onze jongeren waardig zijn.

“Veritas vincit”. Dat is het motto op de vlag van de president van de Tsjechische Republiek: Op den duur zal de waarheid zegevieren, niet door geweld, maar door overtuiging, door het heldhaftige getuigenis van mannen en vrouwen met sterke principes, door een oprechte dialoog dat, over eigenbelang heen, naar de eisen van het gemeenschappelijke goed kijkt. De dorst naar waarheid, naar schoonheid en goedheid die de Schepper alle mannen en vrouwen inprentte, is bedoeld om mensen samen te brengen bij het zoeken naar rechtvaardigheid, vrijheid en vrede. Geschiedenis heeft duidelijk aangetoond dat waarheid verraden en gemanipuleerd kan worden ten bate van valse ideologieën, verdrukking en onrecht. Maar roepen de uitdagingen die de menselijke familie confronteren, ons niet op over die gevaren heen te kijken? Want wat is, uiteindelijk, meer onmenselijk en verwoestend dan het cynisme dat de pracht

van onze zoektocht naar waarheid zou ontkennen, en het relativisme dat juist die waarden aantast die de opbouw van een verenigde en broederlijke wereld moeten bezielen? In plaats hiervan moeten we ons opnieuw een vertrouwen eigen maken in de grootsheid en in de wijdsheid van de menselijke geest, in zijn capaciteit de waarheid te bevatten, en ons door dat vertrouwen te laten leiden in het lijdzame werk van politiek en diplomatie.

Dames en heren, met deze gevoelens bied ik u mijn beste wensen en gebeden aan; dat uw dienst geïnspireerd mag zijn en gedragen worden door het licht van die waarheid die een afstraling is van de eeuwige Wijsheid van God de Schepper. Over u en uw families smee ik Gods overvloedige zegen af.

© Copyright 2009 – Libreria Editrice Vaticana / RK Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: F. van Vlijmen, m.afr.